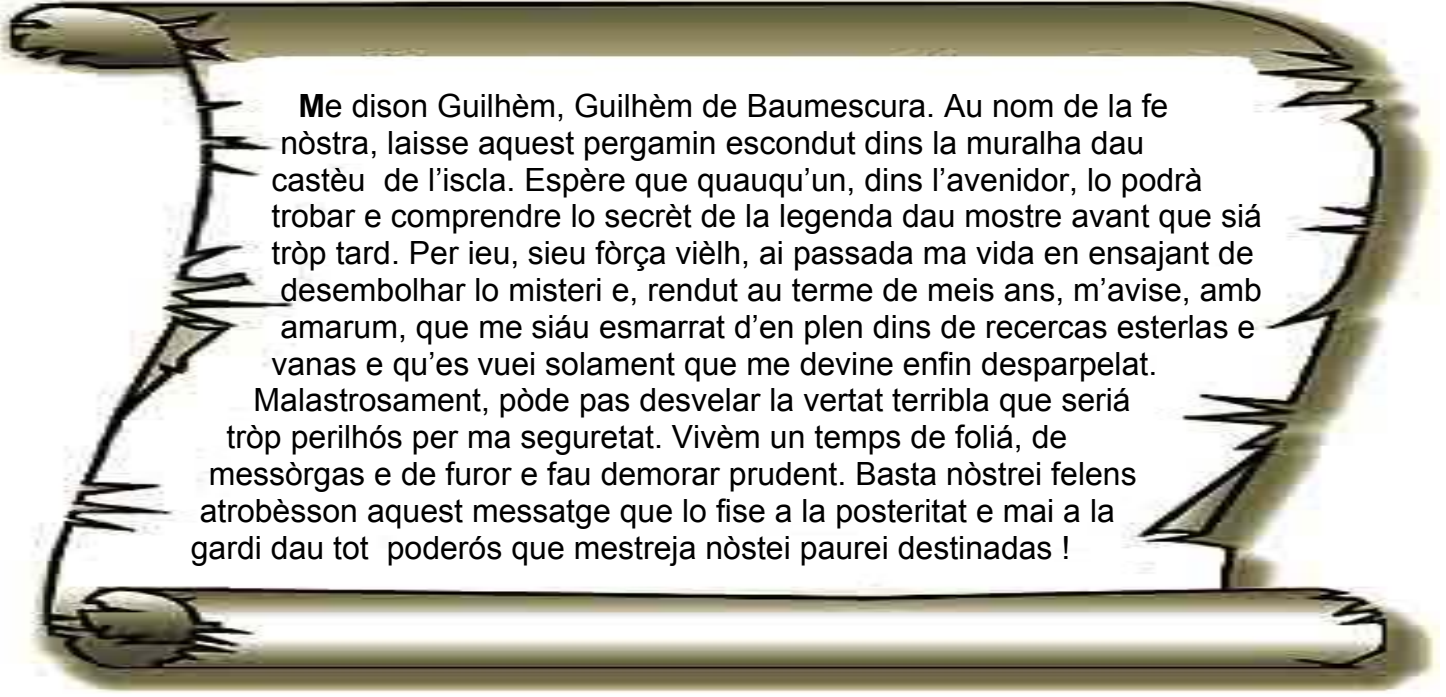

LO MOSTRE DAU LAUS

Me dison Guilhèm, Guilhèm de Baumescura. Au nom de la fe nòstra, laisse aquest pergamin escondut dins la muralha dau castèu de l'iscla. Espèra que quauqu'un, dins l'avenidor, lo podrà trobar e comprendre lo secrèt de la legenda dau mostre avant que siá tròp tard. Per ieu, sieu fòrça vièlh, ai passada ma vida en ensajant de desembolhar lo misteri e, rendut au terme de meis ans, m'avise, amb amarum, que me siáu esmarrat d'en plen dins de recercas esterlas e vanas e qu'es vuei solament que me devine enfin desparpelat.

Malastrosament, pòde pas desvelar la vertat terribla que seriá tròp perilhós per ma seguretat. Vivèm un temps de foliá, de messòrgas e de furor e fau demorar prudent. Basta nòstrei felens atrobèsson aquest messatge que lo fise a la posteritat e mai a la gardi dau tot poderós que mestreja nòstei paurei destinadas !

Aquesta istòria començèt un jorn de la prima de l'an de Dieu de 1239. Ere encara un drollon escarabilhat e gardave l'aver dau costat d'aut, dins lei còlas baumeludas que dominon nòstre vilatjon de Banadaur. Lei fedas s'èron ameisadas un brison amb la calor de l'après-dinnar e ieu, assetat, tranquil pereu, sus ma soca costumiera, escrincelave, de mon cotèu, una branca de noguier que la chabiriam, venga la fiera de Pasca, coma cana, dins la vila granda. D'aqueu temps, m'avián pa'ncara més « De Baumescura », me disián simplement Guilhèm de Joan. Joan èra mon sénher paire e Catina se sonava ma maire tant aimada. Avían agut, avans ieu, dos autrei pichòts e ieu ère lo caganís. Fasián lei pacans sus lei ribas dau laus. Faturavan la tèrra e menavan lo ben amb l'amor qu'ensajavan de nos lo transmetre, en s'acontentant d'aquò sieu e de son sòrt au mitan de la paurilha. O santa simplessa dei gènts de tèrra, que de temps a passat despuei aquelei jorns urós, que, mesconeissent de l'anament dei causas d'aqueu mond, menave l'existéncia inchaienta d'un pastrilhon. Totei aparteniam au senhor dau luòc, un baron fosc e menèbre vengut de l'ubac dau temps de la crosada de trista memòria. Leis armadas forestieras s'èran impausadas en cò nòstre en bassacant lo país e ara, au còntre de nòsteis avis, eriam venguts d'esclaus, de serfs coma disián dins sa lenga estranja que compreniáu pas ges alora. A la velhada, lei seras d'ivèrn, alentorn dau fogau, lei vièlhs contavan encara, de còps, d'istòrias expectaclosas. Disián leis orrei chaples e lei lenhiers gigants que me gelavan lei mesolas enterin que pivelat, beviáu lei paraulas d'a passat temps. Me semblavan pasmens de còntes de ma grand la bòrnha pastats de magia, de la valor dei cavaliers e de la cobeitat d'envaïsseires marrits que me perseguissián puei dins mei raives. Lo baron dau nòrd aviá decidit de far bastir son castèu fòrt sus l'iscla au bèu mitan dau laus. Pasmens, cadun aici crenhiá lo mostre que lo trevava dempuei totjorn e que se podiá ausir perfés son planh dolorós lei nuechs de chavana. Mai eu, plen de cròia e desdenhós, ne'n faguèt pas cas e se i establiguèt.

- Hòu, Guilhèm, siás aquí ? Èra mon fraire ainat, lo Janet, qu'èra en trin de me cercar.
- Segur, siáu jamai tròp luench de l'escabòt.
- Te siáu vengut assabentar tre que l'avèm sachut, es lo paire que me l'a dich...
- Diga lèu.

- Figura-te qu' un òme, un mandador dau senhor, venguèt a l'ostau.

Era rar qu'un servent dau baron se mesclèsse ai gènts de l'endrech levat per se far pagar lei talhas diversas que lo paure pòble s'esquichavan per lei poder sortir. Lo Janet apondeguèt :

- S'enmalicièt que non fuguèsses aquí e diguèt que tornariá deman per te menar davant son mèstre a la primera ora.

Aquela empega. Dequé me podiá ben voler lo baron ara ? Aquò me carcanhava pron mai dejà mon fraire davalava lo camin sensa esperar, qu'aviá de trabalh de pressa avau dins lo camp dau tordre e voliá pas laisser solet lo paire tròp de temps.

Seriá- ti possible que li aguèsson après, d'un biais o d'un autre, mon escapada de la velha qu'aviáu

laissat lo tropèu per me sarrar de la cauna enebida ? Totei la coneissian dins lo país e totei sabian tamben qu'era defendut de i intrar. Lo senhor novèu avia confirmat l'interdicion seculari e, de còps, sei sodards se passejavan de per aquí per verificar que la lèi èra ben respectada. Mai ieu, m'enchautave d'aquò e, curiós de tot, barbelave de conéisser l'endedins de la bauma misteriosa que me fasiá lingueta. A la perfin, decidiguèr de passar lo lindau per mandar just una uelhadeta. Mai, tre intrat, agolopat de la frescor e de la sornura, me devinèr, quand e quand, enfachinat de l'ambient estrange dau luòc. « Agues pas peur », me diguèr per me balhar coratge e m'avancèr mai per perseguir la vesita. Tot d'un còp, lo pè resquilhèt e cabussèr dins un gorg. Davalèr, sabe pas quant de temps, en me tustant, lei bras, lei cambas, lo cap e tot lo còrs ai rocás. Èr esfralhat e me cresiáu rendut a ma darriera ora. Amalugat d'en pertot, escapèr pasmens a la mauparada. Emai foguèsse estat tot fangós e saunós e qu'aguèsse perdut mon baston de pastre, aviáu agut la crespina de me'n sortir entier. Çò que veguèr alora m'espantèt. De traucadas dins lo voutin fasián lume dins una mena de sala pron granda. Quora aguèr retrobat meis esperits, devistèr sus lei parets, de dessenh meravilhós dei colors vivas. Depintavan de bèstias desconegudas e pereu de traças de mans d'òmes e, lo mai curiós, un mostre gigant de la bana d'or que semblava de faciar un cassaire. En espichant mielhs, me semblèt que l'artista avia puslèu vogut representar dos amics talament l'expression de pas èra sensibla entre elei. Dempieù quant de temps aquelei pinturas èron-ti aquí e de que significavan ? Vaquí lei questions que me tafuravan en fasent lo camin de l'envèrs. M'avisèr qu'èr estat chançós d'aver descubèrt aquela partida de la bauma amòr qu'aviáu tombat, d'azard, dins un oide escondut.

L'endeman, coma previst, lo mandador dau Baron me venguèt querre a l'ostau de bòn matin. S'embarqueriam puei per l'iscla e me capitèr lèu davant lo mèstre sobtiu dei luòcs dins un membràs fred que non sai gardat per un fum d'òmes en armas. Aqueu d'aquí me venguèt subran, d'una votz fòrta :

- Sais tu pourquoi je t'ai mandé quérir et amener céans ? Davant ma bèba d'incompreneson, ordonèt a son traductor de revirar la dicha.

- Lo Mèstre te demanda se sabes perdequé t'an mandat querre e menar aici ?

- Nani, nòble senhor, respondeguèr amb umiletat.

- Vaquí Fraire Joan de l'òrdre dominican e sòci de la Santa inquisicion que te vai explicar lei comandaments. Devistèr alora, sortent de l'escuresina un monge de la rauba de bura que se sarrèt de ieu. Après qu'aguèsse salutat lo Baron amb respècte, me diguèt :

- Siam estats enformats dau fach qu'as trepassat l'interdit de la bauma ! Mon èr moquet e lo chut que cromptèr disián pron clarament que cercarve, de ges de mòda, de negar l'acusacion.

Te deuriam castigar coma te l'amerites per aqueu mancament mai sabèm tamben, en l'avènt legit dins leis astres, qu'un drollon de la pastrilha deu venir, intrar dins la bauma e ne'n desvelar lo mistèri, per la glòria dau Rei e la gràcia de Dieu. Ta tasca serà donc aquela. Te vas quand e quand quitar ta família e te metre au servici dau Baron. A nòste aflat, t'assabentaràs dei causas necitas per trachir chivalier dei bòns. Vaquí ton astrada mon dròlle.

Aviáu pas la chausida. Pendant leis annadas que seguiguèron, m'aprenguèron seis us, sei cresenças, sa lenga, son art de la guèrra. Oblidèr quasi mon origina e mon èime vertadier. Arribèt la cerimoniá de l'adobament : m'avián fach chivalier e m'avián més Guillaume de Baumescur.

Toteis aqueleis annadas, aviáu chifrat sus lo biais de complir mon pretz-fach. La legenda disiá que, dempuei totjorn, l'endrech èra lo domani d'un mostre masc que s'escondiá la màger part dau temps mai qu'èra de crénher en causa de sa fòrça terribla e mal-astrosa. Disián tanben lei vièlhs que lo que capitariá de l'apriradar o de se lo mestrejar fariá sieu son poder enfachinaire. Degun que sachèsse vertadierament de qué virariá alora de la mascariá descadenada. Decidiguèr de començar mon enquista vèrs aqueleis eretics catars assabentats dei causas endemoniadas e que la santa inquisicion acabava d'espòtir. N'avián agantat un parèu gaire aperavans qu'ensajavan de s'escapar vèrs Catalonha e que justament esperavan dins lei carces dau castèu que li cremèsson sus lo lenhier. Lo baron, en sovetant que li porgiguèsse la frucha de ma quista, m'aviá balhat lo drech de furar depertot que me lo pensariáu util e lei gardis de la preson me laissèron respectuosament lo passatge. Me capitèr davant d'òmes escrancats per lei privacions e lei mautrataments mai que servavan una certa noblessa dins son demenar. Li demandèr d'un biais rufe :

- Dequé sabètz dau mostre de banadaur. Ont se pòu destoscar ?

Sensa mai, e en mau despiech sa condicion de presonier, lo promier me rebequèt :

- Cavalier, ta joinessa excusarà ta manca de cortesiá, saupràs pasmens que Paratge e convivéncia

deurián sempre enclarir de fraires umans quora charran.

Ère decidit de pas me laisser atupir per son tetar-doç de sembla trobadors, sei rasons enfemelidas d'amor cortés e autrei farlabicas. Ère dau caire dei vinceires, de la fòrça e dau drech divin e començave de me despacientar bravament. Davans ma colèra, lo segond prenguèt la paraula :

- Jovent, visqueriam lo chaple orre de Besiers, meneriam la vidassa de faidits desposseidits de seis onors e despatriats. Cobeitat sembla a son pontificat dins lo país mai gardarem mesura e te respondrem amb un èime leiau e fisèu car te coneissèm e sabèm que ton esmarratge s'esperlongarà pas.

Ère espantat e nèc coma una banasta traucada. Eu apondeguèt :

- Saupràs que lo poder que lo baron lo bèla caup dins la bana dau mostre, dins sa bana d'òr. Mai ara, te pregam de nos laisser nos alestir per nòste suplici que totara botaràn fuòc au lenhier per nautres. Dieu te garde.

M'esbinhère sensa mai, un brison vergonhós de m'èsser fach destrantalhar mai content pasmens de m'èsser avançat dins ma recèrca. Me faliá puei retrobar lo mostre e li derrabar la bana d'òr. M'escapariá pas !

Mai aviáu bèla a furgar d'en pertot, passa que t'ai vist, de mostre n'en trobave ges ! Cerca que cercaràs, tornave de còps dins la bauma dei dessenhhs estranges mai lo sens m'escapava sempre. Me diguère d'anar vesitar la dòna de la torre dau castèu embarrada dempuei quau saup quant de temps en esperant de n'en aprene mai. Aquí, fraire Joan e lo Baron, que li fasiáu regularament lo rendut-còmte, semblèron de se carcanhejar de ma cambada mai laissèron faire. L'endeman, fuguère presentat a la dòna engabiada que semblava dessendada mai d'una granda beutat. M'escudelèt sei malastres :

- E òc, ère la Comtessina d'aqueu Comtat avant la desfacha e recebiam, dins nòste cort leis artistas e lei trobadors mai famós que gaubejavan arts e poèsia. Tot aquò's pron luench mai ai pas oblidat lei tròbas : Can vei la lauzeta mover de joi sas alas contra'l rai...

Fasiá clantir un cant armoniós per acompanhar sa dicha que me pivelava. Me faliá persegre ma messio :

- Nòbla Dòna, siáu en bosca d'entressenhes sus lo secrèt dau mostre de la bana d'òr.

Faguèt pas cas de ieu e contunhèt son sòmi esvelhat :

- ...qu'al cor li vai... Paurei nautres, puei i aguèt lei batèstas, puei venguèron lei monges, lei chins de Dieu, que tenián son revenge, paura ieu, serà dich qu'aurai passat sensa consolament...

Lei plors banhavan sa cara e capitava quasi de me ganhar a son languí mai demorave ferme m'avisant ben qu'aviá plus sa santa coneissença.

- Escusatz se vos còpe, Comtessina mai dequé sabètz dau mostre ?

- E nos prenguèron la tèrra nòstra e venguèt aquel usurpaire francés que me voguèt maridar per fin de renfortir son poder raubat, aï, aï, aï... mai me faràn pas plegar, li podètz dire au baron, li podètz dire a aqueu mostre...

Fasiá pas mestier que demorèsse mai de temps, n'auriáu trach ren mai.

Ère puslèu descorat per tant pauc de sucès e aculiguère amb contentament la novèla d'una expedicion en tèrra santa. A la rampelada generala dau Papa, lo Baron se crosava amb totei sei chivaliers e s'anaviem embarcar amb l'armada reiala per un viatge que segur nos porgiriá onor e glòria. Pecaïre, après d'annadas e d'annadas de chaples e de batèstas au Levant, aquelei qu'avián escapat au ferri e mai ai malautiás se recampèron en Euròpa. Ges de besonh de vos dire que mon estrambòrd de la debuta s'èra cambiat en lassitge de tant d'òdi e de furor. Nòsta tropa radusiá de Tripòl un captiu saberut arab que sabiá lo grèc e qu'èra estat capable de revirar de tèxts de filosòfs ancians e desoblidats mai qu'avián cremat amb la bibliotèca de la ciutat. Pauc a cha pauc, aviá grelhhat l'esper, dins mon ama tormentada, qu'amb son ajuda, benlèu, capitariáu enfin. Sus lo camin de retorn, soventei-fes, partiam dins de lònquei discussions. Me contava seis aventuras passadas. Èra non solament un erudit mai un mètge e un astrològ. Quau vos a pas dich qu'aviá ensenhat au nòstre, a Montpelhier, dins una pontannada benesida, coma disiá, que Levant e Ponent s'entremesclavan dins una respelida dei sciéncias e deis arts, inventant una civilisacion novèla. Encapave pas tot çò que disiá, qu'ère mai afach au biais guerrier qu'a la finesa de sentiments mai dèbe dire, qu'una mena d'amistat nos ligava. Tant qu'a la fin, expliquère a Mohammad mon problèma que l'interessèt bravament e me prometeguèt de m'ajudar se podiá.

Reconeiguère a pron pena lo país de mon enfança. Lo laus, lei còlas me semblavan despariers. Lo temps de se pausar dau viatge e s'acompanheriam ala bauma. Aviáu lo baticòr en m'enfusant

tornamai dins la sornura e la frescor. Davaleriam dins la sala dei pinturas. L'instant èra solemne. Eriam cotria a mand de desvelar lo misteri après d'annadas d'esfòrç vans. Mohammad espinchèt longament lei dessenhhs, una lusor que m'èra de fèr esbrihaudèt dins seis uelhs, seguida d'una malanconiá de tot son èsser.

- Mon amic, podriáu faussejar e alegar de ren comprene de l'enigma. Me diguèt.

- Mai seriá pas vrai. Capitèr de respòndre dins un bof.

- Veses la bèstia pintada aquí que fàcia lo cassaire e aqueu signe simbòl mascle e aqueu d'aquí simbòl femela e toteis aquelei dessenhhs... Lo messatge es pron clar e ensenha lo biais de retrobar la bana d'òr esconduda que balharà poténcia absoluta.

Ma despaciéncia creissiá enterin qu'una altra sentida sorna e desconeguda espilava dau fons de ma consciéncia neblada per d'annadas de quista. Au moment de brutlar de ma tòca e de complir la messon fisada dau Baron, una dobtança m'agarissiá que la compreniáu mau. Mohammad apondeguèt :

- Lo sabes pron Guilhèm, dins ton dintre, que tala puissança demanda una sapiéncia dei grandas per n'èsser digne...

Òc, lo sabiau pron. M'avián més au servici dau poder novèu e aviau acceptat mon astrada sensa reguinar, ben urós d'escapar a ma condicion pacana de cacibralha. Aviau trachit chivalier vertadier mai franc que lei francs, mespresant meis originas. Aviau percassats leis eretics aquí e lei mescrements delai de la mar, segur de servir lo ben e lo drech. Tot çò qu'èra desparier èra enemig d'aclapar sensa relambi mai ara, me desparpelve subte e faliá qu'aquò decessèsse : donariáu pas la bana au Baron. La bana demorariá ont èra e fariam lo semblant de pas aver poscut desembolhar lo misteri. Benleu, dins l'avenidor, de mond mai savis que nautres seràn dignes dau poder de la bana magica. Per ieu, demòre solet e me'n vau acabar ma vida en cò dei monges. I a longtemps que mon amic Mohammad s'enanèt per un mond melhor sensa revelar lo secrèt en degun e siáu fièr de nòsta decision. M'aprenguèron pas a legir (aqueu pergamin es estat escrih per un clergue fisèu) e la cultura mieuna me serà demorada estrangiera. Pasmens, de còps, me revènon lei tròbas cantadas per la Comtessina : « Can vei la lauzeta mover de joi sas alas contra'l rai... ».

© Lou Caramentrant, junh de 2003.